

Gramàtica Històrica de l'Espanyol: Evolució i Problemes

Codi: 104616
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500248 Llengua i Literatura Espanyoles	OT	3	0
2500248 Llengua i Literatura Espanyoles	OT	4	0

Professor/a de contacte

Nom: Carlos Eliseo Sánchez Lancis
Correu electrònic: Carlos.Sanchez@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: No
Grup íntegre en espanyol: Sí

Prerequisits

Atès que s'ha demostrat, mitjançant l'obtenció dels crèdits corresponents a les assignatures de formació bàsica i les obligatòries, haver adquirit les competències bàsiques, s'ha de ser capaç d'expressar-se amb correcció oralment i per escrit. Per aquesta raó, els eventuals errors ortogràfics i d'expressió que es pogués cometre comportaran un descens de la puntuació en la qualificació final.

Les activitats, pràctiques i treballs presentats a l'assignatura hauran de ser originals i no s'admetrà, sota cap circumstància, el plagi total o parcial de materials aliens publicats en qualsevol suport. L'eventual presentació de material no original sense indicar adequadament el seu origen comportarà, automàticament, la qualificació de suspens (0).

Així mateix es considera que es coneix les normes generals de presentació d'un treball acadèmic. No obstant, es podrà aplicar les normes específiques que pugui indicar el professorat de l'assignatura, si així es creu necessari.

Objectius

"Gramàtica històrica de l'espanyol: evolució i problemes" s'integra en el conjunt de la matèria

Variació i diacronia en la llengua espanyola i forma part dels 54 crèdits optatius que s'han de cursar en el tercer i

Es tracta d'una de les assignatures ofertes dins de la menció de Llengua

És un curs d'aprofundiment en l'estudi històric de la llengua, tant des d'u

L'objectiu fonamental de l'assignatura és que es coneguin els principals

En acabar el curs s'ha de ser capaç de:

a) Aplicar diferents metodologies en l'estudi de la gramàtica històrica de

b) Manejar els instruments i la terminologia propis de la lingüística històri

c) Establir les diferents etapes històriques de la llengua espanyola a part

d) Identificar i descriure els diferents tipus de canvis morfosintàctics que

Competències

Llengua i Literatura Espanyoles

- Aplicar les tècniques i els mètodes del comentari lingüístic tant des d'un punt de vista sincrònic com des d'un punt de vista diacrònic.
- Demostrar que es coneix la història i el desenvolupament de la llengua espanyola, i identificar els principals períodes de la seva evolució i les característiques lingüístiques fonamentals d'aquests períodes.
- Emmarcar tipològicament els principals fenòmens de la llengua espanyola i relacionar-los amb fenòmenos similars d'altres llengües romàniques.
- Identificar el component de la gramàtica al qual pertanyen els fenòmens lingüístics bàsics de l'anàlisi de la llengua espanyola (fonètica, fonologia, morfologia, sintaxi, lèxic, semàntica i discurs).
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar els coneixements de la història de la gramàtica a comentaris de textos lingüístics d'altres èpoques.
2. Aplicar els principis de la lingüística històrica aplicada a l'estudi de la gramàtica històrica de l'espanyol.
3. Descriure l'evolució morfològica de l'espanyol.
4. Fer presentacions orals utilitzant un vocabulari i un estil acadèmics adequats.
5. Identificar els trets lingüístics propis de l'espanyol medieval, clàssic i modern.
6. Presentar treballs en formats ajustats a les demandes i els estils personals, tant individuals com en grup petit.
7. Resoldre problemes de manera autònoma.
8. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre l'origen i les transformacions experimentades pels diversos camps d'estudi de la disciplina.

Continguts

Tema 1. Introducció: el canvi gramatical

- 1.1. El canvi gramatical
  - 1.1.1. Característiques del canvi gramatical
  - 1.1.2. Tipus de canvis funcionals: gramaticalització, desgramaticalització i regramaticalització
  - 1.1.3. Nivells del canvi gramatical
  - 1.1.4. Condicions en què es desenvolupen els canvis gramaticals
- 1.2. Relacions entre el canvi gramatical i els altres tipus de canvi lingüístic
- 1.3. El canvi analògic
- 1.4. el reanàlisi
- 1.5. El préstec gramatical

Tema 2. El sistema nominal i adjectival

- 2.1. Evolució i pèrdua de les declinacions llatines.
  - 2.1.1. Mecanismes que actuen en la pèrdua casual

2.1.2. Restes fonètics dels casos

2.2. El gènere: la desaparició del gènere neutre.

2.3. El nombre

2.4. L'adjectiu

2.4.1. El gènere i el nombre de l'adjectiu

2.4.2. La gradació de l'adjectiu

2.4.3. La col·locació de l'adjectiu

Tema 3. El sistema pronominal

3.1. Els pronoms personals: formes tòniques i formes àtones

3.2. Els pronoms possessius

3.3. Els pronoms demostratius i d'identitat

3.4. L'aparició de l'article en romanç

3.5. Els pronoms relatius i interrogatius

3.6. Els pronoms indefinits

Tema 4. El sistema verbal

4.1. La veu

4.2. Les conjugacions: reducció del número de conjugacions llatines

4.3. Les formes no personals: l'infinitiu, el gerundi i el participi

4.4. Desinències de persona i nombre

4.5. L'aspecte verbal

4.6. El mode verbal: el mode indicatiu, el mode subjuntiu i el mode imperatiu

4.7. El temps verbal: canvis generals en el sistema verbal

4.7.1. Evolució de les formes temporals del llatí al romanç

4.7.1.1. El present

4.7.1.2. L'imperfecte

4.7.1.3. Els perfectes: regulars i irregulars

4.7.1.4. El futur i el condicional

Metodologia

L'aprenentatge d'aquesta assignatura per part de l'alumnat es distribueix de la manera següent:

- Activitats dirigides (35%). Aquestes activitats es divideixen en classes magistrals i en pràctiques i seminaris dirigits pel professorat, en què es combinarà l'explicació teòrica amb la discussió de tot tipus de textos.
- Activitats supervisades (10%). Es tracta de tutories programades pel professorat, dedicades a la correcció i comentari de problemes en els diferents nivells d'anàlisi lingüística.

- Activitats autònomes (50%). Aquestes activitats inclouen tant el temps dedicat a l'estudi personal com a la realització de ressenyes, treballs i comentaris analítics, així com a la preparació de presentacions orals.
- Activitats d'Avaluació (5%). L'avaluació de l'assignatura es durà a terme mitjançant presentacions orals i proves escrites.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals i sessions de seminaris i pràctiques dirigides pel professorat	52,5	2,1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
Tipus: Supervisades			
Tutories programades	15	0,6	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
Tipus: Autònomes			
Treball autònom	75	3	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

Avaluació

S'avaluarà aquesta assignatura de manera continuada mitjançant l'elaboració de dues activitats (amb el lliurament i la presentació d'aquests exercicis a l'aula) i la realització de dues proves escrites parcials durant el quadrimestre.

L'avaluació es distribuirà de la següent manera:

- Presentació d'activitats: 50%
- Proves escrites parcials: 50%

L'avaluació de l'assignatura s'efectuarà, per tant, a partir de la realització de **quatre** activitats / proves en què es valoraran els següents aspectes:

- L'assimilació de continguts teòrics;
- l'aplicació pràctica dels continguts; i
- l'adequació als requisits de l'activitat en qüestió.

Les quatre activitats / proves a realitzar són les següents:

- Dues activitats, que hauran de lliurar-se, en què s'haurà de realitzar un comentari morfològic de textos medievals i clàssics de l'espanyol. Aquestes activitats constitueixen el 50% (25% + 25%) de la nota final de l'assignatura.
- Dues proves teòriques parcials a l'aula sobre el temari i les lectures obligatòries. Aquestes dues proves constitueixen el 50% (25% + 25%) de la nota final de l'assignatura.

Per superar l'assignatura, s'hauran de realitzar **totes** les activitats i lliurar-les en el termini fixat. La nota mínima que es requereix per aprovar cadascuna de les proves i considerar-la en la mitjana haurà de ser igual o superior a 4 punts. No obstant això, la suma dels resultats de les diferents proves / activitats amb el seu corresponent percentatge haurà de ser igual o superior a 5 punts.

Es considerarà "No avaluable" quan s'hagi presentat o realitzat menys d'un 30% de les evidències d'avaluació. L'elaboració de més d'un 30% de les proves suposarà, doncs, la voluntat de ser avaluat en l'assignatura i, per tant, la seva presentació a l'avaluació.

Per poder participar en la recuperació: a) s'ha d'haver estat prèviament avaluat en un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de dues terceres parts de la qualificació total de l'assignatura; i a més, b) s'ha d'haver obtingut una qualificació mitjana de l'assignatura inferior a 5, però igual o superior a 3,5.

La realització de faltes d'ortografia, expressió, lèxic i sintaxi tindrà una penalització de 0,2 cadascuna, sense límit, sobre la nota final en les activitats i en els exàmens. Les faltes repetides també descompten.

Les activitats hauran de ser lliurades presencialment, en paper i en format electrònic. No s'acceptaran les activitats enviades només per correu electrònic ni a través del Campus virtual.

Òbviament totes les activitats, treballs, etc., han de ser originals i no està permesa la còpia total o parcial de materials ja publicats en qualsevol suport. En cas de presentar material no original sense indicar el seu origen, la qualificació de l'activitat o treball serà automàticament de suspens (0).

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exercici pràctic sobre el tema 4	25%	1,5	0,06	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
Exercici pràctic sobre els temes 2 i 3	25%	2	0,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
Prova teòrica sobre el tema 4	25%	2	0,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
Prova teòrica sobre els temes 1, 2 i 3	25%	2	0,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

Bibliografia

Obras de referencia y manuales:

Alvar, Manuel y Bernard Pottier (1983): *Morfología histórica del español*. Madrid: Gredos.

Andrés-Suárez, Irene (1994): *El verbo español. Sistemas medievales y sistema clásico*. Madrid: Gredos.

Buenafuentes, Cristina; Prat, Marta y Carlos Sánchez Lancis (2015): *Gramática histórica del español (morfología flexiva)*. Bellaterra: UAB (*Materials*, 233).

Company Company, Concepción [dir.] (2006): *Sintaxis histórica de la lengua española. Primera parte: La frase verbal*, 2 vols. México: FCE - UNAM.

Company Company, Concepción [dir.] (2009): *Sintaxis histórica de la lengua española. Segunda parte: La frase nominal*, 2 vols. México: FCE - UNAM.

Company Company, Concepción [dir.] (2014): *Sintaxis histórica de la lengua española. Tercera parte: Adverbios, preposiciones y conjunciones. Relaciones interoracionales*, 3 vols. México: FCE - UNAM.

Eberenz, Rolf (2000): *El español en el otoño de la Edad Media. Sobre el artículo y los pronombres*. Madrid: Gredos.

Elvira, Javier (1998): *El cambio analógico*. Madrid: Gredos.

Elvira, Javier (2009): *Evolución lingüística y cambio sintáctico*. Bern: Peter Lang.

Elvira, Javier (2015): *Lingüística histórica y cambio gramatical*. Madrid: Síntesis.

- Gutiérrez-Rexach, Javier (ed.) (2016): *Enciclopedia de Lingüística Hispánica*, 3 vols. Londres/New York: Routledge.
- Hanssen, Federico (1945 [1913]): *Gramática histórica de la lengua castellana*. Buenos Aires: El Ateneo.
- Heine, Bernd y Heiko Narrog (2010): *The Oxford handbook of linguistic analysis*. Oxford: Oxford University Press.
- Lapesa, Rafael (2000): *Estudios de morfosintaxis histórica del español*. Madrid: Gredos.
- Lloyd, Paul M. (1993 [1987]): *Del latín al español: I. Fonología y morfología históricas de la lengua española*. Madrid: Gredos.
- Menéndez Pidal, Ramón (1940): *Manual de gramática histórica española*, 6ª ed. revisada y ampliada. Madrid: Espasa-Calpe.
- Menéndez Pidal, Ramón (1944 y 1945): *Cantar de Mio Cid. Texto, gramática y vocabulario*, ed. de R. Menéndez Pidal. Madrid: Espasa-Calpe (tomo III, vol. I, crítica del texto - gramática; vol. II, vocabulario).
- Penny, Ralph (2006 [2002]): *Gramática histórica del español*, 2ª ed. actualizada. Barcelona: Ariel.
- Ridruejo, Emilio (1989): *Las estructuras gramaticales desde el punto de vista histórico*. Madrid: Síntesis.
- Rini, Joel (1999): *Exploring the Role of Morphology in the Evolution of Spanish*. Amsterdam - Philadelphia: John Benjamins.
- Urrutia Cárdenas, Hernán y Manuela Álvarez Álvarez (1983): *Esquema de morfosintaxis histórica del español*. Bilbao: Publicaciones de la Universidad de Deusto.

Enlaces web:

- Davies, Mark: Banco de datos [en línea]. *Corpus del español*. <<http://www.corpusdelespanol.org>>.
- Real Academia Española: Banco de datos (CORDE) [en línea]. *Corpus diacrónico del español*. <<http://corpus.rae.es/cordenet.html>>.
- Real Academia Española: Banco de datos (CREA)[en línea]. *Corpus de referencia del español actual*. <<http://corpus.rae.es/creanet.html>>.
- Real Academia Española: Banco de datos (CNDHE) [en línea]. *Corpus del Nuevo Diccionario Histórico del Español*. <<http://web.frl.es/CNDHE>>.
- Real Academia Española: Banco de datos (CORPES XXI) [en línea]. *Corpus del Español del Siglo XXI*. <<http://web.frl.es/CORPES>>.